

КОНЦЕПЦІЯ МИРОТВОРЧОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Миротворча освіта стає невід’ємною частиною відповіді на глобальні виклики та складнощі, що виникають у конфліктних ситуаціях. За даними звіту ООН “Education in Emergencies” (2021), менш ніж третина воєнних біженців мають можливість навчатися на середньому рівні освіти, при цьому середню школу відвідують 36% хлопчиків-біженців проти лише 27% дівчат.

Повномасштабну війну в Україні міжнародні експерти ставлять на перше місце серед десяти конфліктів, що нині перебувають в епіцентрі уваги. Російсько-українська війна вплинула на глобальну ситуацію у світі, зокрема продемонструвала рішучість Заходу та НАТО, а також різко змінила баланс сил у Північній Європі.

Тривале військове протистояння та зростання людських втрат, перебування населення на окупованих і прилеглих до них територіях під інформаційним впливом російської пропаганди посилюють тенденції непорозуміння та протистояння у суспільстві. Їхнє подолання потребує величезної роз’яснювальної та пропагандистської роботи, до якої мають долучитися всі, хто впливає на формування світогляду людей, насамперед освітяни.

Громадянське примирення потребуватиме не менше 10–15 років і має стати невід’ємною частиною складного й комплексного процесу консолідації українського суспільства, формування патріотизму та української ідентичності. ЮНЕСКО визначає освіту одним з найважливіших пріоритетів сталого розвитку. Зокрема, Ціль 16 “Мир, справедливість та соціальні інституції” полягає у сприянні мирним та інклюзивним суспільствам, забезпеченні доступу до правосуддя для всіх та розбудові ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях. Люди всюди повинні бути вільними від усіх форм насильства та відчувати себе в безпеці, незважаючи на свою етнічну приналежність, віру чи сексуальну орієнтацію.

З цих позицій набуває високої актуальності запровадження в Україні миротворчої освіти, оскільки вона спрямована на усунення таких корінних причин конфліктів, як політична, економічна, соціальна нерівність і несправедливість. Миротворча освіта сприятиме посиленню резильєнтності освіти в Україні, подоланню освітніх втрат, підвищенню безпеки в країні, а також політичним, економічним, соціальним і культурним перетворенням у громадах, які переживають конфлікти.

Миротворча освіта має на меті виховання у молодого покоління толерантності, поваги до прав людини, взаєморозуміння та почуття відповідальності за побудову гармонійного суспільства, заснованого на принципах соціальної справедливості, солідарності та співпраці.

Основними завданнями миротворчої освіти є виховання культури толерантності та взаєморозуміння, розвиток навичок критичного мислення, міжкультурного спілкування, формування усвідомлення важливості справедливого миру як фундаментальної цінності та готовності сприяти його досягненню в суспільстві.

Найважливішим пріоритетом миротворчої освіти є формування у молоді ціннісного ставлення до світу, людяності, відповідальності за свої дії, а також активної участі в процесах миротворення та миробудування, що забезпечують зміцнення злагоди та гармонії у суспільстві.

Європейські та світові освітні тренди переконливо доводять, що миротворча освіта у підготовці фахівців набуває нагальності, оскільки сприяє:

- 1) підвищенню обізнаності молоді про міжнародні конфлікти та шляхи їхнього вирішення;
- 2) розвитку навичок міжкультурного спілкування та взаєморозуміння, покращенню міжнаціональних відносин;
- 3) реалізації кращих миротворчих стратегій та практик у суспільстві та бізнес-середовищі;
- 4) формуванню толерантного та відкритого світогляду молоді;
- 5) розбудові безконфліктного середовища та конструктивних взаємовідносин;
- 6) розвитку критичного мислення й аналітичних навичок у молоді;
- 7) підвищенню рівня емпатії та соціальної відповідальності серед молоді;
- 8) розвитку емпатійного лідерства та створенню безпечного простору для навчання й розвитку талантів;
- 9) підтримці ідеї глобального громадянства та співпраці для досягнення спільних цілей;
- 10) формуванню миролюбних цінностей та підтримці ідеї миру як основи для сталого розвитку.

Миротворча освіта базується на низці цінностей, які сприяють побудові миру, толерантності та взаєморозуміння в суспільстві, зокрема:

1. Мир, що є активним процесом побудови справедливого, інклюзивного та гармонійного суспільства, в якому кожен має можливість жити гідно, реалізуючи власні права та потреби, вирішуючи конфлікти ненасильницьким шляхом.

2. Толерантність, що сприяє повазі до різноманітності культур, поглядів та переконань, а також вмінню бути відкритим до різноманітності, розуміти і

приймати різницю, не схвалюючи чи засуджуючи її, створювати атмосферу взаєморозуміння і співробітництва.

3. Взаєморозуміння, яке покликане розвивати навички ефективного спілкування, слухання та сприйняття позицій інших; сприяє підтримці гармонійних стосунків і взаємовідносин, підвищенню ефективності комунікації і є важливою складовою успішних взаємин як у професійній, так і в особистій сферах життя.

4. Емпатія, яка полягає в здатності розуміти, співчувати та відчувати емоції і потреби інших людей; сприяє співпраці, взаєморозумінню та покращенню взаємин між людьми.

5. Справедливість, що підтримує ідею рівності прав та можливостей для всіх людей, незалежно від їхньої національності, релігії чи соціального статусу. Ґрунтується на рівності, справедливості та справедливому розподілі ресурсів і можливостей серед усіх членів суспільства.

6. Глобальне громадянство, яке полягає у прагненні до співпраці, взаєморозуміння, толерантності та взаємопідтримки між людьми незалежно від їхнього походження, культури або віросповідання. Сприяє мирній співпраці на міжнародному рівні, розвитку цінностей гуманізму та взаємовідносин між народами.

Зазначені цінності відображають глибоке розуміння та повагу до гуманітарних принципів, які є основою миротворчої освіти та сприяють побудові гармонійного й мирного суспільства.

Процес миротворчої освіти молоді має випереджувальний характер, відповідає віковим і сенситивним періодам розвитку й особистісним характеристикам, ґрунтується на духовно-моральних та етичних засадах.

Отже, виникає потреба в актуалізації концепції, яка має визначити нову стратегію цілеспрямованого й ефективного процесу миротворчого навчання в закладах вищої освіти (ЗВО) молоді, здатної бути частиною громадянського суспільства, де підтримуються ідеї справедливого миру, рівності прав та можливостей для всіх незалежно від національності, віросповідання чи соціального статусу.

Концепція миротворчої освіти у ЗВО – це система цілей, принципів, методів та підходів, спрямованих на формування у здобувачів вищої освіти розуміння мирних способів вирішення конфліктів, розвиток толерантності, взаєморозуміння та міжкультурного спілкування, а також підготовку до участі у миротворчих процесах на різних рівнях.

Концепція миротворчої освіти у ЗВО охоплює навчальні програми, тренінги, семінари, проекти та інші форми навчання, спрямовані на підвищення обізнаності здобувачів вищої освіти про мир, безпеку та глобальні проблеми, а

також на розвиток їхніх навичок співпраці, вирішення конфліктів та побудови мирних відносин. Упровадження концепції миротворчої освіти у практику ЗВО сприятиме формуванню миротворчих цінностей та підтримці ідей миру як основи сталого розвитку суспільства.

1. Мета та завдання концепції миротворчої освіти у ЗВО

Метою концепції миротворчої освіти у ЗВО є формування всебічно розвиненої особистості, здатної критично мислити, будувати конструктивний діалог та брати активну участь у процесах миротворення, шляхом інтеграції міжкультурних знань, навичок і цінностей, толерантності та взаєморозуміння, а також підготовка фахівців, які можуть ефективно вирішувати конфлікти та сприяти соціальному розвитку в умовах різноманіття, сприяючи утвердженню миру і злагоди в суспільстві.

Мета концепції миротворчої освіти реалізується через систему таких завдань:

- 1. Розвиток критичного мислення:** заохочення здобувачів вищої освіти до аналізу й оцінки інформації, розвиток критичного погляду на події та ситуації.
- 2. Навчання конструктивному діалогу:** виховання навичок ефективного спілкування, вміння слухати і розуміти погляди інших, шукаючи спільні позиції.
- 3. Підтримка активної участі в миротворчих процесах:** стимулювання участі здобувачів вищої освіти у миротворчих ініціативах та проектах.
- 4. Інтеграція міжкультурних знань:** розширення світогляду здобувачів вищої освіти, їхнє знайомство з різноманітними культурами та традиціями, що сприяє взаєморозумінню.
- 5. Розвиток навичок толерантності:** виховання поваги до різноманітності та прийняття інших без упереджень.
- 6. Формування цінностей миру:** поширення ідеї миру як основи сталого розвитку.
- 7. Підготовка фахівців з вирішення конфліктів:** формування у здобувачів вищої освіти навичок і стратегій ефективного вирішення конфліктів у різних сферах життя.
- 8. Підготовка фахівців, здатних працювати з ветеранами війни:** формування навичок і стратегій ефективної взаємодії з ветеранами, з огляду на їхній травматичний досвід, емоційні потреби та особливості адаптації до мирного життя.
- 9. Сприяння соціальному розвитку:** підготовка фахівців, які можуть сприяти соціальному розвитку та побудові гармонійних відносин у суспільстві.

10. Підтримка утвердження миру і злагоди: сприяння створенню мирного та толерантного середовища в університетському співтоваристві та поза його межами.

11. Поширення ідеї глобального громадянства: заохочення здобувачів вищої освіти до взаємодії та співпраці для досягнення спільних цілей на благо всього світу.

Формування освітньої моделі підготовки здобувачів вищої освіти в напрямі миротворчості потребує чіткого визначення професійних напрямів діяльності, де основи миротворчості мають стати невід'ємною складовою майбутньої роботи. Сучасні професійні спільноти (команди/колективи) є складними і неоднорідними структурами, що формуються під впливом суб'єктивних чинників: різниця у віці працівників, рівень освіти, культурні особливості, соціально-економічне становище, зовнішня привабливість та інші аспекти. За таких умов працівник будь-якої організації має розвивати навички виявлення потенційних конфліктів, їхньої нейтралізації на ранніх етапах, а також мінімізації впливу відмінностей, які можуть стати тригерами у взаємовідносинах. Особливу увагу варто звертати на підтримку ветеранів у колективах, зважаючи на їхній унікальний життєвий досвід і потенційні труднощі адаптації, зберігаючи етичність і чутливість до можливих особистісних викликів.

Надзвичайно важливим є дотримання принципів миротворчості керівниками, які мають бути постійно на зв'язку з колективом, демонструючи повагу до думок співробітників та приймаючи обґрунтовані рішення в різних ситуаціях. Це може проявлятися у формі аналітики, обговорень чи навіть термінових дій, що мінімізують ризики виникнення конфліктів. Сучасний керівник має демонструвати високий рівень етики, поваги до гідності кожного співробітника, незалежно від його поведінки чи вчинків, а в ситуаціях покарання діяти без приниження гідності особистості.

У рамках миротворчої освіти особлива увага приділяється підготовці фахівців, здатних емпатійно реагувати на потреби ветеранів, допомагаючи їм адаптуватися до мирного життя. Це стосується не лише психологів, а й працівників кадрових служб та сфери обслуговування, які мають розуміти причини можливих агресивних реакцій та сприяти створенню середовища підтримки. Водночас такі знання допоможуть уникнути ескалації конфліктів і підтримати соціальну гармонію.

Отже, ключовими патернами поведінки фахівців, які забезпечують реалізацію миротворчого потенціалу, є:

1. Формування дружньої, доброзичливої атмосфери в колективі; пропагування та втілення в життя ненасильницьких підходів, способів миролюбного вирішення внутрішніх конфліктів, співчуття та емпатії до колег, готовності прийти на

допомогу в скрутних ситуаціях; виконання функції примирення сторін (за потреби виступати в ролі третейського арбітра).

2. Створення сприятливих умов для підтримки ветеранів у колективах через емпатійне спілкування та належний етичний підхід з метою попередження ескалації конфліктів і посилення взаєморозуміння.

3. Пропагування розуміння того, що тільки самовіддана праця забезпечує суспільний добробут, розвиток соціальної сфери, включаючи освіту, медицину, культуру. При цьому виробнича, бізнесова та підприємницька діяльності поєднуються із соціальною відповідальністю, добровільною участю у виконанні працівниками важливих соціально значущих функцій у культурно-виховних заходах, підтримкою екологічних рухів, наданням матеріальної, а також морально-духовної допомоги процесам виховання і розвитку дітей та юнацтва, участю у волонтерській діяльності тощо.

3. Активна громадянська позиція щодо важливих для суспільства питань (неконтрольованого поширення зброї, виробництва і продажу наркотиків, а також проти розвитку деструктивних процесів, таких як корупція, правовий нігілізм, насильство, пияцтво, проституція та низькопробна культура тощо), демонстрація власним прикладом, як можна жити і працювати, дотримуючись високих моральних стандартів і етичних норм, допоможе іншим усвідомити важливість цих питань та може стати поштовхом до змін у суспільстві.

4. Чітке і недвозначне засудження, а за нагоди – спротив незаконній експлуатації людських ресурсів, приниженню людської гідності, використанню елементів рабської праці, нецивілізованому ставленню до людей з інвалідністю, порушенням гендерної рівності, а також провокуванню міжетнічних, міжконфесійних та міжнаціональних конфліктів.

5. Проявлення високого рівня свідомості та прояв цивілізованої позиції щодо підтримки держави у миротворчій діяльності в зовнішніх відносинах, зокрема щодо протидії державам-агресорам, неконтрольованому розповсюдженню зброї, недотриманню санкцій, незаконному проникненню в економічну сферу, а також створенню представництв міжнародних організацій у країні, які пропагують агресію, насильство, тероризм тощо.

6. Демонстрація протидії з боку працівників, як індивідуальної, так і колективної, спрямованої на протистояння діяльності кримінальних і напівкримінальних структур, чиновницькому свавіллю, корупції та недобросовісній конкуренції.

Важливим є впровадження ненасильницьких підходів не лише у професійній діяльності, а й у побутових, сімейних чи соціальних конфліктах. В умовах російсько-української війни виникає необхідність уникнення псевдомиротворчості у стосунках з агресором, залишаючи пріоритет за збереженням територіальної цілісності, національної пам'яті та історичних цінностей.

У гендерному аспекті важливо викорінювати пережитки пострадянської культури, які проявляються у сексизмі, неповазі до жінок чи нехтуванні їхніми потребами. Менеджер має поєднувати просвітницьку діяльність із чіткими заходами впливу на осіб, які порушують принципи культури та етикету.

Щоб повноцінно втілювати зазначені напрями в майбутній професійній діяльності здобувачів освіти, необхідно методично обґрунтувати освітні програми та курси, які забезпечать на рівні ЗВО формування миротворчого лідерського потенціалу. Важливе значення має також розробка й упровадження сучасних методичних підходів, здатних якісно покращити процес навчання та забезпечити оптимальне поєднання теорії і практики. Миротворчі освітні компоненти доцільно включати до освітніх програм для всього циклу підготовки здобувачів освіти – від бакалаврського рівня до магістерського, влітаючи далі в систему освіти дорослих.

Ключові позиції методичного характеру, на які має спиратися процес навчання основам миротворчості:

- 1) альтернативне зіставлення у навчальних курсах переваг досягнення мирної, толерантної атмосфери з наслідками насильства, порушення прав людини, нехтування принципами соціальної справедливості;
- 2) роз'яснення та пропагування демократичних підходів і принципів, зокрема важливість обміну думками між сторонами, громадські обговорення, прийняття рішень більшістю з урахуванням думок і позицій меншості;
- 3) широке застосування практико-орієнтованого навчання, коли здобувач освіти безпосередньо проходить стажування на об'єктах, де приймаються реальні господарські рішення;
- 4) моделювання ситуацій (зокрема рольові ігри, ситуаційні завдання, симуляційні вправи), які можуть виникати і де проблеми миротворчості можуть реально постати. Ідеться про ситуації, коли фахівці матимуть змогу діяти неагресивним способом, проявляти емпатію, пропонувати ненасильницькі рішення на противагу таким альтернативам, як застосування деструктивних підходів, вирішення проблем авторитарними методами тощо;
- 5) миротворча аналітика, яка формує навички аналізу причин конфлікту та дослідження його коренів, включаючи історичні, соціальні, політичні та інші аспекти;
- 6) створення серед здобувачів вищої освіти корпоративних груп, кожна з яких опрацьовує окремий аспект конфлікту, щоб завдяки співробітництву та ефективній взаємодії між собою досягти бажаних результатів;
- 7) застосування програм лідерства, що базуються на принципі «лідер – колектив», коли лідеру дають настанови щодо вирішення чітко визначених завдань у досягненні миротворчих результатів. Лідер, працюючи з колективом,

виконує роль коригувальника і наставника, отримуючи паралельно конструктивний фідбек від членів цього колективу;

8) проведення навчання тематичного характеру, виділення тематики миротворчого спрямування та проведення поглибленої індивідуальної дослідницької роботи;

9) вивчення реальних життєвих прикладів миротворчої практики, зокрема в країнах ЄС, з аналізом причин та наслідків таких ситуацій, їхнього прояву в усіх аспектах прийнятих рішень;

10) опрацювання програм посередництва (медіації), що сприятиме зменшенню соціально-емоційної напруги в командах, покращенню міжособистісних відносин та забезпеченню більш ефективного і справедливого способу вирішення конфліктів;

11) забезпечення учасників освітнього процесу психологічним супроводом, під яким розуміють комплекс заходів, спрямованих на діагностику та профілактику можливих соціальних і психологічних проблем, а також надання психологічної підтримки, спрямованої на розвиток емоційної компетентності, конструктивних методів вирішення складних життєвих ситуацій, формування позитивного бачення майбутнього й запобігання емоційному та професійному вигоранню, створення сприятливих умов для ефективної адаптації до освітнього середовища, взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу;

12) включення аспектів миротворчої спрямованості в різні освітні компоненти – економіку, право, філософію та інші спеціальні дисципліни.

Важливим аспектом підготовки здобувачів вищої освіти є дотримання практико-орієнтованого підходу. Освітні програми підготовки фахівців мають передбачати значну частку роботи на базах практики, де здобувачі вищої освіти самостійно вирішуватимуть різні питання, що виникають у професійній діяльності, самостійно обираючи й розробляючи ті напрями миротворчості, які найбільше відповідають умовам об'єкта проходження практики, а саме його структури, кадровому складу, ролі в економічній діяльності країни та системі міжнародних зв'язків.

2. Шляхи реалізації концепції миротворчої освіти у ЗВО

Реалізації концепції миротворчої освіти в закладах вищої освіти мають передувати певні організаційні трансформації.

2.1. Зміни в системі управління. Важливе значення тут має: упровадження технік відновлювальної комунікації у систему організаційних комунікацій; застосування стилів управління, що відповідають цінностям миротворчої освіти (справедливість; демократичне управління; толерантність, соціальна

відповідальність тощо); трансформаційне лідерство, яке можна визначити як здатність керівника впливати на розвиток миротворчих навичок своїх підлеглих.

2.2. Формування сприятливого та безпечного освітнього середовища, що ґрунтується на цінностях миротворчої освіти, передбачає: розробку політики та процедур, які захищають учасників освітнього процесу від фізичного та психологічного насильства; надання працівникам закладу вищої освіти можливості пройти навчання з питань створення безпечного освітнього середовища; формування культури толерантності та взаємоповаги.

Запровадження миротворчих практик ефективніше відбудеться в тих ЗВО, де керівник дотримується новаторських поглядів. Коли він сам готовий змінюватись і розуміє, що власний приклад миротворчої поведінки та емпатійного лідерства забезпечує потрібний ефект розділених цінностей миробудування. Між емпатійним лідерством та миротворчим кліматом простежується тісний зв'язок. Важливим обов'язком керівника є формування довірчого, відкритого та захищеного середовища для учасників освітнього процесу, що формує основу освітніх миротворчих практик, оскільки науково-педагогічні працівники (НПП) та здобувачі освіти можуть вільно демонструвати власні моделі мислення та поведінки й обмінюватися новими миротворчими ідеями.

2.3. Забезпечення вирівнювальної структури для організації – зміни відповідальності, повноважень та процесів прийняття рішень у зв'язку з організаційною трансформацією. Емпатійні лідери мають створити сприятливий організаційний клімат, що базується на довірі та співпраці між учасниками освітнього процесу, де кожен бере участь у прийнятті рішень і самостійно робить вибір. Учасники освітнього процесу є частиною ЗВО, який сповідує миротворчі цінності; вони формують конструктивні міжособистісні відносини у ЗВО, що сприяє їхньому почуттю відповідальності за свій заклад. Створення служби порозуміння є невід'ємною складовою миротворчості у ЗВО, оскільки передбачає внесення філософії відновлення та медіації до організаційної культури.

2.4. Зміни цілепокладання у виховній системі закладу освіти, зокрема:

- зміна фокусу від академічних цілей до ціннісноорієнтованих цілей (вироблення суспільно значущих цілей та перспектив спільної діяльності щодо запровадження миротворчої освіти);
- посилення акцентів на вироблення високоморальних норм та загальних ціннісних орієнтацій, що базуються на культурі миру;
- реалізація ідей захищеності в комфортному освітньому середовищі.

Особлива роль у реалізації освітніх трансформацій належить НПП. Для цього кожен викладач має володіти такими компетенціями: знання і розуміння основ миротворчої освіти; навички інтеграції миротворчих цінностей та вмінь в освітній процес; навички комунікації та співпраці; вміння створювати безпечне й толерантне середовище, в якому здобувачі освіти відчуватимуть себе в безпеці та у повазі, незалежно від їхньої раси, релігії, статті тощо.

3. Удосконалення нормативно-правової бази для реалізації концепції миротворчої освіти у ЗВО

3.1. Шляхи удосконалення нормативно-правової бази системи миротворчої освіти:

- внесення змін у Закони України “Про освіту” та “Про вищу освіту”, зокрема в положення зазначених законів, що регулюють питання державної політики у сфері освіти, права й обов’язки засновників закладів освіти, керівників цих закладів та органів управління цими закладами, стандарти освіти, наукове та методичне забезпечення освіти та низку інших положень;
- підготовка нормативно-правових документів Кабінету Міністрів України з питань впровадження базових засад миротворчої політики в освітній системі України;
- розробка та прийняття нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України, зокрема щодо включення питань миротворчої політики до освітніх програм, урахування цих питань при проведенні акредитації зазначених програм та громадської акредитації закладів освіти, атестації науково-педагогічних працівників, а також актів, що мають забезпечити підготовку НПП із цього фаху, включаючи державне замовлення;
- підготовка комплексної державної програми розвитку миротворчості в Україні, яка включатиме систему заходів, зокрема у сферах громадянсько-патріотичного, військово-патріотичного, духовно-морального виховання, з метою формування у молоді толерантності, готовності до співпраці, навичок ведення діалогу, почуття емпатії, вміння уникати конфліктних ситуацій та їх розв’язувати;
- підготовка міжвідомчої настанови щодо застосування підходів, які базуються на системі медіації у конфліктних ситуаціях із залученням фахівців Міністерства освіти і науки України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства юстиції України та інших державних установ;
- розробка та впровадження інструктивних матеріалів для використання органами місцевого самоврядування з метою прийняття на місцевому рівні

нормативно-правових документів щодо проведення освітньо-просвітницьких заходів з питань миротворчої політики;

- вивчення й опрацювання законодавчої та нормативно-правової бази інших країн, зокрема країн-членів ЄС, з питань миротворчої освіти;
- підготовка пропозицій щодо нормативно-правового регулювання проведення миротворчих освітніх заходів на підприємствах, установах, організаціях та направлення таких пропозицій відповідним міністерствам і відомствам;
- розробка нормативно-правових актів, спрямованих на посилення державного та громадського контролю за діяльністю ЗВО у частині щодо дотримання визначених засад освітньо-виховної миротворчої діяльності.

3.2. Внесення змін до освітніх стандартів

Удосконалення нормативно-правової бази є важливим кроком для впровадження миротворчої освіти у ЗВО. Воно має базуватися на чіткому визначенні ключових компетентностей, що сприяють розвитку миротворчих навичок у молоді, та їхній інтеграції до освітніх стандартів. Запропоновані компетентності поділяються на когнітивні, соціальні та комунікативні, а також ціннісні й етичні, що забезпечує комплексний підхід до формування миротворчих компетентностей.

Когнітивні компетентності охоплюють здатність аналізувати інформацію з різних джерел, критично оцінювати її достовірність і виявляти упередження. Це дозволить здобувачам вищої освіти робити обґрунтовані висновки та розробляти ефективні стратегії вирішення проблем, зокрема через аналітичні навички, системне мислення та креативність. Здатність бачити причинно-наслідкові зв'язки та взаємозалежність різних елементів у складних системах допомагає не лише зрозуміти корінь конфлікту, а й запропонувати його конструктивне розв'язання.

Соціальні та комунікативні компетентності фокусуються на здатності вести ефективний діалог, розуміти інших, працювати в команді та досягати спільних цілей. Емпатія як здатність розуміти почуття інших є фундаментом для розвитку навичок миротворення, медіації та конструктивного розв'язання конфліктів. Лідерські навички, ініціативність і здатність надихати інших також є важливими для майбутніх управлінців та фахівців, що працюватимуть у складних соціальних умовах. Міжкультурна компетентність допомагає будувати взаємодію з людьми різних культурних традицій і знаходити точки дотику навіть у найбільш поляризованих групах.

Ціннісні та етичні компетентності є основою миротворчої освіти. Прийняття людей такими, якими вони є, повага до їхніх відмінностей і відсутність упереджень формують толерантність, що своєю чергою є ключовою

характеристикою сучасного миротворця. Відчуття соціальної відповідальності та готовність діяти на благо суспільства сприяють формуванню здобувачів вищої освіти як активних учасників суспільних змін. Етичні цінності допомагають приймати рішення з урахуванням довгострокових наслідків для спільнот, з якими здобувачі вищої освіти працюють, що робить їхню діяльність більш усвідомленою та відповідальною.

Усі вищенаведені компетентності мають входити до стандартів вищої освіти для спеціальностей із галузей знань 28 “Публічне управління та адміністрування”, 29 “Міжнародні відносини”, 052 “Політологія”, 054 “Соціологія”, 073 “Менеджмент”. Оскільки чинні стандарти для цих спеціальностей вже частково містять компетентності, що відповідають завданням миротворчої освіти, пропонується доповнити ці стандарти шляхом акцентування на розвитку навичок миротворення, медіації, міжкультурної взаємодії та етичного прийняття рішень. Зокрема, слід деталізувати формулювання компетентностей у частині системного мислення, толерантності, соціальної відповідальності, критичного оцінювання інформації та практичних навичок мирного вирішення конфліктів з огляду на міжнародний досвід.

Склад загальних компетентностей у стандартах вищої освіти для інших спеціальностей доцільно доповнити такими ключовими компетентностями миротворчої освіти, як:

- здатність системно аналізувати складні ситуації та приймати обґрунтовані рішення на основі критичної оцінки інформації (системне мислення, критичне оцінювання);
- здатність будувати ефективні міжособистісні відносини, засновані на взаєморозумінні, співчутті та конструктивному діалозі (емпатія, комунікативні навички, співпраця);
- глибоке розуміння й повага до різноманітності, готовність діяти на благо суспільства та бути відповідальним за свої вчинки (толерантність, соціальна відповідальність, етичні принципи).

Толерантність, соціальна відповідальність та етичні принципи мають стати фундаментом освітніх програм, незалежно від галузі знань.

Упровадження цих змін до нормативно-правової бази сприятиме не лише підготовці фахівців до роботи в умовах складних соціальних викликів, а й формуванню нового покоління здобувачів вищої освіти, здатних розв’язувати конфлікти мирним шляхом, будувати толерантне суспільство та дотримуватися принципів соціальної справедливості.

3.3. Розробка рекомендацій Міністерства освіти і науки України для ЗВО

Важливою складовою впровадження миротворчої освіти є розробка рекомендацій Міністерством освіти і науки (МОН) України, спрямованих на підтримку і вдосконалення навчального процесу у ЗВО. Такі рекомендації мають охоплювати ключові аспекти методичного забезпечення, оцінювання результатів навчання, підвищення кваліфікації НПП та розвиток науково-дослідної діяльності.

Методичні посібники. Пріоритетним завданням є розробка сучасних методичних посібників для НПП. Такі посібники мають містити теоретичний матеріал із чіткими та доступними формулюваннями, що пояснюють основи миротворчої освіти, а також практичні завдання, спрямовані на розвиток ключових компетентностей здобувачів вищої освіти, та реальні кейси для аналізу. Особлива увага має приділятися інтерактивним методам навчання, зокрема рольовим іграм, симуляціям конфліктних ситуацій та груповим проектам, що сприяють розвитку емпатії, комунікаційних навичок та навичок медіації.

Система оцінювання. Для забезпечення узгодженості підходів до підготовки здобувачів вищої освіти у сфері миротворчості в різних ЗВО необхідно створити універсальну систему оцінювання знань, умінь та навичок. Така система повинна враховувати як теоретичну підготовку, так і практичні результати здобувачів вищої освіти. Розробка інструментів оцінювання, наприклад стандартизованих тестів, практичних завдань, портфоліо студентських проектів та кейс-аналізів, дозволить порівнювати досягнення здобувачів вищої освіти у різних закладах освіти. Водночас система має бути гнучкою, щоб враховувати специфіку освітніх програм окремих ЗВО.

Програми підвищення кваліфікації НПП. Для ефективного впровадження миротворчої освіти необхідно розробити спеціальні програми підвищення кваліфікації НПП, які охоплюватимуть сучасні методики викладання дисциплін із миротворчості, техніки роботи з конфліктними групами, інтерактивні методи навчання та інструменти медіації. До відповідних програм підвищення кваліфікації НПП доцільно включити модулі, присвячені роботі з цифровими технологіями, такими як віртуальні симуляції та мобільні додатки для навчання.

Зміна традиційного змісту та формату освітніх програм на індивідуально орієнтовані програми. Рекомендується розробити та впровадити індивідуально орієнтовані програми відкритого типу, що сприятимуть формуванню миротворчих компетентностей. Міністерство освіти і науки України має надати рекомендації для ЗВО щодо реалізації таких програм.

Співпраця з науковими установами. Залучення наукових установ є критично важливим для розвитку миротворчої освіти. Наукові установи забезпечують розробку теоретичної бази для дисциплін із миротворчості, проводять ґрунтовні дослідження з питань конфліктології, медіації, соціальної взаємодії та культури миру. Вони також аналізують ефективність існуючих освітніх програм, виявляють прогалини у навчальному процесі та пропонують нові підходи. У співпраці з ЗВО наукові установи беруть участь у створенні навчальних матеріалів, методичних рекомендацій та організації тренінгів і конференцій.

Запровадження цих рекомендацій дозволить забезпечити системний і узгоджений підхід до впровадження миротворчої освіти, підвищить якість підготовки здобувачів вищої освіти і сприятиме формуванню покоління фахівців, здатних ефективно працювати в умовах складних соціальних і політичних викликів.

4. Партнерство ЗВО з органами державної влади, місцевого самоврядування та з місцевими громадами у сфері реалізації концепції миротворчої освіти у ЗВО

Заклади вищої освіти відіграють роль освітніх і наукових центрів, які розробляють інструменти для аналізу складних соціальних явищ, зокрема таких як міжетнічні, гендерні, соціально-економічні чи вікові конфлікти. Спираючись на дані про соціальні виклики від основних стейкхолдерів, ЗВО формують освітні програми, що відповідають реальним потребам спільнот.

Оцінювання характеристик громадянських спільнот. Для створення ефективної стратегії миротворчої освіти необхідно оцінювати характеристики громадянських спільнот, із якими працюватимуть майбутні фахівці. У співпраці з органами державної влади та місцевого самоврядування ЗВО можуть здійснювати моніторинг таких параметрів, як освітній рівень, вплив воєнних дій на членів спільноти, статус внутрішньо переміщених осіб, етно-національні особливості, матеріальний стан, гендерні пропорції, сімейний стан, віковий склад тощо. На основі цих даних ЗВО розроблятимуть диференційовані освітні програми, що відповідають потребам конкретного соціального середовища.

Взаємодія з громадами. ЗВО також можуть активно взаємодіяти з громадами для впровадження просвітницькі

ініціатив на місцевому рівні. Це можуть бути тренінги для громадських активістів, місцевих лідерів та представників органів влади, орієнтовані на розвиток навичок мирного врегулювання конфліктів.

Для цього можуть бути створені регіональні навчальні центри, що спеціалізуються на миротворчій освіті та підтримці громади. Ці центри можуть виконувати декілька функцій:

- надавати професійну підготовку тренерам та фахівцям з миротворчої освіти;
- служити платформою для обміну досвідом між громадами та фахівцями з миротворчої освіти;
- забезпечувати регулярні тренінги та воркшопи для громадських активістів, місцевих лідерів і представників влади;
- координувати реалізацію освітніх програм на місцевому рівні з урахуванням специфіки кожної громади;
- проводити дослідження ефективності впровадження миротворчих ініціатив для подальшого вдосконалення програм.

На основі даних про соціальні характеристики спільнот розробляються диференційовані навчальні програми залежно від рівня складності:

1. Базова програма для громад із низьким рівнем соціальних викликів, зосереджена на основах миротворчої діяльності.
2. Посилена програма для громад із середнім рівнем викликів, що передбачає тренінги з медіації та практики врегулювання конфліктів.
3. Високоінтенсивна програма для громад із високим рівнем соціальної напруги, орієнтована на комплексне вирішення міжетнічних, соціально-економічних або інших складних конфліктів.

Одночасно доцільно залучати молодь до виконання практичних завдань у співпраці з місцевими громадами. Зокрема, здобувачі вищої освіти можуть брати участь у польових дослідженнях для аналізу причин конфліктів і розробки мирних рішень. Такі практики сприяють формуванню соціальної відповідальності серед молоді та зміцненню її професійних компетентностей.

Роль органів державної влади та місцевого самоврядування. Органи державної влади та місцевого самоврядування можуть сприяти розширенню миротворчої освіти у ЗВО через підтримку спільних проєктів, фінансування тренінгів і досліджень. Вони також надають актуальні дані про стан громад та основні виклики, що дозволяє ефективно планувати освітні програми з огляду на потреби регіонів. У партнерстві з громадянським суспільством ЗВО можуть розробляти програми, спрямовані на підтримку гендерної рівності, міжетнічної толерантності, захист прав людини та утвердження демократичних цінностей.

Партнерство ЗВО з органами державної влади та місцевими громадами сформує інтегровану систему миротворчої освіти, де ЗВО, влада та громади взаємодіятимуть для побудови гармонійного соціального середовища. Ця система не лише готуватиме здобувачів вищої освіти до роботи у складних соціальних умовах, а й сприятиме довготривалому миру та соціальній єдності у суспільстві.

5. Інформаційне забезпечення концепції миротворчої освіти у вищій школі

Інформаційне забезпечення концепції миротворчої освіти у ЗВО має базуватися на сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ), які відкривають нові можливості для інтерактивного навчання, розвитку навичок ненасильницького спілкування та підготовки здобувачів вищої освіти до роботи в умовах складних соціальних взаємодій. Віртуальні симуляції, онлайн-курси, мобільні додатки, інтерактивні тести, платформи для обміну досвідом та інші технологічні рішення є інноваційними інструментами для формування миротворчих компетентностей.

5.1. Віртуальні симуляції дозволяють створювати реалістичні сценарії, в яких студенти зможуть практикувати ненасильницьке спілкування. Зокрема, симуляція переговорів чи вирішення внутрішніх конфліктів в організації дасть учасникам змогу отримати практичний досвід у безпечному середовищі, де вони аналізуватимуть наслідки своїх дій. Інтерактивні тренажери з віртуальними персонажами моделюють різні типи поведінки, вимагаючи від здобувачів вищої освіти відповідних реакцій і сприяючи розвитку їхніх комунікаційних здібностей.

5.2. Онлайн-курси та вебінари є важливими інструментами для навчання здобувачів вищої освіти принципам ненасильницького спілкування. Створення серії відеолекцій, які містять теоретичні основи, практичні приклади та кейси, дозволяє забезпечити доступ до навчального матеріалу в будь-який час і в будь-якому місці. Вебінари з запрошеними експертами забезпечують можливість обговорення актуальних питань та отримання знань із перших рук, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

5.3. Мобільні додатки є інструментом для саморефлексії та розвитку навичок ненасильницького спілкування. Такі додатки мають допомогти студентам аналізувати свої комунікаційні стилі, отримувати персоналізовані рекомендації щодо їх поліпшення, а також нагадувати про щоденні вправи чи принципи мирного вирішення конфліктів. Важливими є також додатки для розвитку

емпатії, які можуть містити практики уважності, завдання для розвитку здатності розуміти інших та інструменти для управління емоціями.

5.4. Онлайн-спільноти та форуми є платформами для обміну досвідом та підтримки колективного навчання. Спільноти практики дозволять студентам обговорювати реальні ситуації, отримувати зворотний зв'язок від колег і тренерів, а також вчитися працювати в команді. Модерація дискусій сприятиме створенню безпечного середовища, де учасники зможуть висловлювати свої думки, вчитися вести конструктивний діалог і долати конфлікти через співпрацю.

5.5. Інтерактивні тести забезпечать можливість перевірки рівня навичок ненасильницького спілкування та виявлення сфер для подальшого розвитку. Наприклад, онлайн-тести можуть містити сценарії з можливістю вибору, де студенти обирають реакції на різні конфліктні ситуації, а потім отримують аналіз наслідків своїх рішень. Це дозволить їм краще розуміти причинно-наслідкові зв'язки та коригувати свою поведінку в майбутньому.

5.6. Технології віртуальної реальності (VR) дають змогу створювати віртуальні середовища, де здобувачі вищої освіти зможуть відчувати реальні умови конфліктних ситуацій і практикувати ненасильницьке спілкування. VR-сценарії можуть передбачати емпатичні занурення, які дозволяють студентам поставити себе на місце іншої людини, сприяючи розвитку емпатії та розуміння. Такі технології забезпечують високий рівень залучення та ефективності навчання.

5.7. Штучний інтелект (ШІ) та чат-боти є інструментами для підтримки провадження миротворчої освіти. ШІ-коучинг здатний надавати персоналізовані рекомендації у реальному часі в ході навчання, а чат-боти можуть моделювати конфліктні ситуації, допомагаючи студентам тренувати навички ненасильницького спілкування.

Запровадження цих інформаційно-комунікаційних технологій у освітні програми ЗВО дозволить зробити процес навчання інтерактивним, персоналізованим та адаптованим до сучасних потреб. Такі підходи не лише підвищать якість підготовки майбутніх фахівців, а й сприятимуть розвитку їхньої здатності ефективно комунікувати, вирішувати конфлікти та забезпечувати мир у різних сферах діяльності.

6. Екосистема впровадження концепції миротворчої освіти у ЗВО

Реалізація концепції миротворчої освіти у ЗВО потребує створення відповідної екосистеми, здатної інтегрувати освітні, наукові, інформаційні та практичні ресурси, спрямовані на формування миротворчих компетентностей. Універсальна модель екосистеми має містити такі елементи:

6.1. Координація та науковий супровід. ЗВО є освітнім і науковим центром, що розробляє навчально-методичні матеріали, організовує тренінги, проводить дослідження та аналізує ефективність освітніх програм. Науковий супровід ЗВО й ефективна комунікація між учасниками освітнього процесу реалізовуватиметься в проведенні щорічних конференцій, круглих столів, семінарів, присвячених актуальним питанням миротворчості; створенні цифрових платформ для поширення аналітичних матеріалів, наукових публікацій тощо.

6.2. Освітні та тренінгові програми. Освітні програми бакалаврського та магістерського рівнів охоплюватимуть освітні компоненти з розвитку емоційного інтелекту, медіації, управління конфліктами, прав людини, соціальної психології, етики та миротворчих технологій. Онлайн-платформи забезпечать доступ до цифрових бібліотек, форумів для обговорення миротворчих ініціатив, інтерактивних симуляцій та ігор. Мобільні додатки використовуватимуться для розвитку навичок управління емоціями, стресом і конфліктами, що дозволить створити інтерактивне та доступне середовище для навчання.

6.3. Навчально-інформаційні ресурси. ЗВО співпрацює з бібліотечними мережами та статистичними агенціями для забезпечення доступу до актуальних даних і наукових ресурсів, що дозволяє учасникам освітнього процесу використовувати багатий масив інформації для аналізу й розробки стратегій і проектів миротворчості, зокрема через вивчення історичних, правових, соціологічних, демографічних та економічних показників.

6.4. Партнерство з органами влади, громадянським суспільством та міжнародними організаціями. Співпраця з органами державної влади та місцевого самоврядування сприяє інтеграції миротворчої освіти в освітню політику регіонів. ЗВО також залучатимуть міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, ПРООН, ОБСЄ та ін., для отримання технічної, фінансової та методологічної підтримки. Партнерство з місцевими громадськими організаціями дозволить організовувати спільні заходи, такі як тренінги, обговорення освітніх програм і просвітницькі кампанії.

6.5. Польовий досвід та волонтерство. Цей елемент має охоплювати соціальні опитування, інтерв'ю, стажування у державних і громадських установах, організацію польових досліджень у конфліктних регіонах та участь у волонтерських ініціативах. Студенти працюватимуть над подоланням реальних соціальних викликів, братимуть участь у комунікаційних кампаніях і взаємодіятимуть з місцевими лідерами, формуючи власну громадянську позицію та розвиваючи навички роботи в команді.

6.6. Використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Передбачається використання в освітньому процесі віртуальних симуляцій, тренажерів, онлайн-курсів, вебінарів, мобільних додатків та VR-технологій. Інтеграція цих технологій у освітні програми сприятиме розвитку навичок миротворчості через моделювання реальних ситуацій, формування емпатії та застосування конструктивних методів вирішення конфліктів.

6.7. Фінансування та підтримка розвитку миротворчої освіти з боку державних і регіональних бюджетів, грантових програм, міжнародних організацій і приватного сектору.

Гранти спрямовуються на реалізацію освітніх проектів, організацію конференцій, розвиток волонтерських програм і надання стипендій студентам, які працюють у сфері миротворчості. Ідеться, зокрема, про фінансування програми літнього освітнього відпочинку дітей, конкурсів соціальних та соціально-освітніх проектів для конкретних територій, інтенсивних шкіл рекордних зразків життя (скаутів, спортсменів, козаків та ін.), освітніх програм з миротворчості для людей третього віку, а також менеджерських і тьюторських центрів розвитку миротворчих компетентностей.

Універсальна екосистема миротворчої освіти дозволить кожному ЗВО стати центром формування громадянської культури, сприяючи підготовці фахівців, які здатні ефективно реагувати на конфліктні ситуації і сприяти соціальній стабільності та єдності в суспільстві.

7. Очікувані результати від реалізації концепції миротворчої освіти у ЗВО

Упровадження концепції миротворчої освіти у ЗВО спрямоване на вирішення низки завдань, які сприятимуть розвитку мирного та стабільного суспільства в Україні.

На рівні індивіда:

- розвиток компетентностей, необхідних для ефективного вирішення конфліктів, побудови міцних соціальних зв'язків та сприяння миру;
- розвиток умінь і навичок розв'язувати складні соціальні проблеми, оцінювати різні позиції та приймати обґрунтовані рішення;
- виховання толерантності до інших культур, релігій, поглядів, що сприятиме поліпшенню умов для формування інклюзивного суспільства;
- розвиток навичок міжкультурної комунікації та поглиблення взаєморозуміння задля запобігання міжнаціональним конфліктам;
- розвиток вмінь брати на себе відповідальність за вирішення соціальних проблем та проявляти лідерство у створенні мирного суспільства.

На рівні закладу освіти:

- підвищення якості освітніх програм та іміджу ЗВО;
- більша відкритість для міжнародної співпраці в галузі миротворчої освіти;
- розширення наукових розвідок та практичних напрацювань у галузі миротворчості та конфліктології;
- формування сприятливого та безпечного освітнього середовища для інновацій, досліджень і підтримки талантів;
- підтримка глобального громадянства в контексті інтеграції у міжнародні освітні тренди.

На рівні суспільства:

- випускники ЗВО стануть активними громадянами, які будуть сприяти розвитку громадянського суспільства та утвердженню демократичних цінностей;
- упровадження миротворчих стратегій у бізнес-середовищі сприятиме зменшенню конфліктів, зміцненню соціальної відповідальності, популяризації культури співпраці;
- збільшення кількості людей, які володіють навичками мирного вирішення конфліктів, допоможе попередити виникнення нових конфліктів;
- у довгостроковій перспективі миротворча освіта сприятиме формуванню більш мирного та стабільного суспільства в Україні.

На рівні держави:

- підготовка фахівців у галузі миротворчості сприятиме зміцненню національної безпеки та міжнародного авторитету України;
- миротворча освіта сприятиме розвитку демократичних інститутів та зміцненню верховенства права;
- Україна стане більш інтегрованою в європейський простір, демонструючи свою прихильність до європейських цінностей;
- упровадження концепції миротворчої освіти у ЗВО стане інвестицією в майбутнє України, що сприятиме створенню стабільної та процвітаючої держави та забезпеченню її сталого розвитку.

8. Індикатори ефективності концепції миротворчої освіти у вищій школі

1. Академічні індикатори

- Контент-аналіз освітніх програм, рівень покриття за спеціальностями (освітні компоненти ЗВО, які формують миротворчі компетенції (обов'язкові/вибіркові) та рівень їх доступності на факультетах/спеціальностях).
- Кількість освітніх компонентів ЗВО, що формують миротворчі компетенції (охоплюють миротворчу тематику).
- Кількість практичних годин, відведених на миротворчу освіту в ЗВО.
- Рівень охоплення здобувачів вищої освіти, які вивчають дисципліни з миротворчої освіти (частка здобувачів вищої освіти, які зареєструвалися/вивчають освітні компоненти, що формують миротворчі компетентності, у загальній кількості здобувачів вищої освіти ЗВО).
- Динаміка змін кількості здобувачів вищої освіти, що навчалися на відповідних курсах, за 5 років.
- Академічна успішність: посилення залученості в освітній процес та зростання успішності (динаміка кількості випадків пропусків занять; середній бал академічної успішності за предметами; частка студентів, які покращили результати порівняно з попередніми семестрами; зменшення випадків списування або плагіату; підвищення мотивації до навчання (опитування студентів щодо рівня задоволеності миротворчим навчанням).

2. Рівень обізнаності здобувачів вищої освіти

- Рівень компетентності здобувачів вищої освіти у сферах конфліктології, прав людини, медіації тощо (портфоліо компетенцій: тести, опитувальники, результати виконаних кейсів, сертифікати про участь у тренінгах або семінарах, приклади застосування знань у реальних умовах (волонтерство, стажування); стандартизовані інструменти: Conflict Resolution Skills Assessment (CRSA) для оцінки вмінь вирішувати конфлікти; Human Rights Education Evaluation Frameworks – для аналізу рівня знань про права людини).
- Динаміка розвитку навичок ненасильницького спілкування та вирішення конфліктів (оцінювання знань з конфліктології, самооцінка здобувачів вищої освіти; стандартизовані опитувальники: Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument (TKI) - для визначення домінуючого стилю поведінки людини в конфліктних ситуаціях та оцінювання її здатності застосовувати різні підходи до вирішення конфліктів; Nonviolent Communication Self-Assessment Checklist – для оцінювання рівня володіння навичками ненасильницької комунікації (NVC),

зокрема емпатії, вираження почуттів та потреб, побудови конструктивного і ненасильницького діалогу.

– Пірингові оцінки: здобувачі вищої освіти оцінюють один одного під час виконання групових проектів або рольових чи ситуаційних ігор.

3. Вплив концепції миротворчої освіти у вищій школі на науково-педагогічних працівників

– Зміни мікроклімату на кафедрі/факультеті (більша увага до психологічного добробуту ЗВО, підтримка провайдерів миротворчої освіти у ЗВО з боку керівництва).

– Оцінювання резильєнтності НПП кафедр і факультету (збільшення/зменшення кількості тренінгів щодо використання практик миротворчої освіти серед НПП).

– Розвиток емпатійного лідерства серед НПП (підвищення рівня емпатії та співпереживання у колективах ЗВО (індекс міжособистісної реактивності (Interpersonal Reactivity Index, IRI), емпатійний опитувальник Девіса); рівень взаємопідтримки та співпраці між НПП (опитувальники: Team Climate Inventory (TCI), шкала Лайкерта), зменшення випадків конфліктності (кількість зафіксованих конфліктів у колективі, рівень згуртованості команди).

– Поліпшення якості викладання (адаптація методів та підходів до навчання до індивідуальних потреб здобувачів вищої освіти, підвищення рівня розуміння їхніх потреб та емоцій).

4. Особистісний розвиток здобувачів вищої освіти та НПП

– Розвиток емоційного інтелекту (навички міжособистісної комунікації, активізація співпраці та співпереживання в колективі): стандартизовані опитувальники (Emotional Quotient Inventory (EQ-i) – для аналізу здатності усвідомлювати, розуміти, управляти своїми емоціями та ефективно взаємодіяти з іншими), Trait Emotional Intelligence Questionnaire (TEIQue)) – для оцінювання здібностей людини у сферах емоційної саморегуляції, міжособистісних відносин, адаптивності та управління стресом; динаміка рівня емоційного інтелекту до і після участі в тренінгах, курсах або програмах.

– Розвиток емпатії, толерантності та поваги до культурного різноманіття (стандартизовані опитування до і після навчання або тренінгу для оцінки змін у рівні емпатії: шкала емпатії Девіса (Interpersonal Reactivity Index, IRI); емпатійний опитувальник Баррета – Ленарда (Empathy Questionnaire); Toronto

Empathy Questionnaire (TEQ); самооцінка та перехресна оцінка (чек-листи на активне слухання, співчуття, підтримку)).

5. Соціальна активність та вплив

- Рівень мотивації до участі у волонтерських і миротворчих ініціативах (частота участі: кількість заходів, у яких здобувач вищої освіти бере участь протягом семестру/року; рівень охоплення: частки здобувачів вищої освіти та НПП, залучених до миротворчих чи волонтерських програм).
- Кількість здобувачів вищої освіти, які беруть участь у миротворчих проєктах, тренінгах, круглих столах, конференціях.
- Кількість реалізованих студентами миротворчих ініціатив у ЗВО чи місцевій громаді.
- Співпраця ЗВО з організаціями, що працюють у сфері миротворчості (кількість організацій, з якими ЗВО співпрацює у сфері миротворчості (міжнародні, національні, локальні); кількість угод про співпрацю з організаціями у сфері миротворчості; кількість спільних заходів, які було організовано (сеінарів, тренінгів, круглих столів, конференцій тощо); частка здобувачів вищої освіти, залучених до відповідних ініціатив; кількість публікацій у засобах масової інформації про спільні заходи).

6. Прояви конфліктності в закладі вищої освіти

- Динаміка психосоціального добробуту здобувачів вищої освіти: шкала психосоціального добробуту (Ryff's Psychological Well-Being Scales); шкала загального добробуту (General Well-Being Scale, GWB); шкала стресу, тривожності та депресії (DASS-21); шкала соціальної підтримки (Multidimensional Scale of Perceived Social Support, MSPSS); анонімне опитування щодо комфортності навчання в ЗВО).
- Динаміка конфліктності: кількість зареєстрованих конфліктних випадків, що виникали за певний період (наприклад, за семестр або рік); оцінювання причин конфліктів (культурні розбіжності, дискримінація тощо); оцінювання довіри до адміністрації ЗВО та існуючих механізмів розв'язання конфліктів; кількість активностей у ЗВО, спрямованих на підвищення компетентності у вирішенні конфліктів; моніторинг змін у кількості та якості вирішення конфліктів у студентському середовищі (наприклад, у гуртожитках, студентських групах).
- Динаміка випадків дискримінації, булінгу чи агресії у ЗВО (кількість зареєстрованих випадків дискримінації, булінгу чи агресії у ЗВО за певний період; глибинні інтерв'ю з постраждалими або свідками для отримання детальної інформації про випадки; анкетування здобувачів вищої освіти та НПП;

- оцінювання ефективності існуючих ініціатив (опитування постраждалих або свідків для отримання детальної інформації про випадки).

7. Інноваційність і сталість

- Використання інноваційних методів навчання, таких як ігрофікація, симуляція переговорів чи кейс-стаді (опитування здобувачів вищої освіти щодо ефективності методів (наприклад, Learning Management Systems, LMS)).
- Наявність системи постійного моніторингу та вдосконалення миротворчої освіти (кількість ЗВО, які пропонують курси миротворчості, частка жителів громад, що отримали доступ до освітніх ініціатив з миротворчості, кількість випадків співпраці з правозахисними та неурядовими організаціями).

8. Оцінка випускників

- Частка випускників ЗВО, які застосовують отримані знання у реальних миротворчих ситуаціях (результати опитування випускників ЗВО).
- Кількість проектів чи ініціатив, організованих випускниками ЗВО у своїх громадах, організаціях.
- Частка випускників ЗВО, які працюють у сферах, пов'язаних із миротворчістю, правами людини чи соціальною роботою.

Запропоновані індикатори ефективності дозволяють комплексно оцінити ступінь досягнення цілей миротворчої освіти у закладах вищої освіти. Вони забезпечують основу для системного моніторингу впровадження концепції, даючи змогу аналізувати ефективність освітніх програм, визначати їх сильні сторони та виявляти напрями для вдосконалення. Це сприяє не лише підвищенню якості миротворчої освіти, але й створенню умов для її сталого розвитку, розширення впливу на формування культури миру, толерантності та соціальної згуртованості.

ЗАХОДИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ МИРОТВОРЧОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО 2027 РОКУ

№ з/п	Назва заходу	Строк виконання	Відповідальні за виконання
1. Удосконалення нормативно-правової бази			
1.1	Розроблення проекту Закону щодо внесення змін в Закони України “Про освіту” та “Про вищу освіту”	I квартал 2026 р.	Міністерство освіти і науки України, Міністерство юстиції України, Комітет Верховної ради України з питань освіти і науки
1.2	Підготовка та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів нормативно-правових актів, а також комплексної державної програми розвитку миротворчої освіти в Україні	У місячний термін після прийняття змін до законів, передбачених у пункті 1.1	Міністерство освіти і науки України, Міністерство юстиції України, Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України
1.3	Підготовка та прийняття нормативно-правових актів Міністерством освіти і науки України, включаючи такі, що забезпечують посилення державного та громадського контролю	У місячний термін після прийняття нормативно-правових актів Кабінету Міністрів, передбачених пунктом 1.2	Міністерство освіти і науки України, Міністерство юстиції України
1.4	Підготовка та прийняття настанов щодо застосування підходів, які базуються на системі медіації у конфліктних ситуаціях	II квартал 2026 р.	Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство національної єдності України, Міністерство у справах ветеранів України, Міністерство юстиції України

КОНЦЕПЦІЯ МИРОТВОРЧОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA
(Грантова Угода № 101094420 – РеаЕСН)

№ з/п	Назва заходу	Строк виконання	Відповідальні за виконання
1.5	Розробка та впровадження інструктивних матеріалів для використання органами місцевого самоврядування з метою прийняття на місцевому рівні нормативно-правових документів щодо проведення освітньо-просвітницьких заходів з питань миротворчої освітньої політики	III квартал 2026 р.	Міністерство розвитку громад та територій України
1.6	Підготовка цільового доручення Кабінету Міністрів України міністерствам та відомствам України щодо нормативно-правового регулювання проведення миротворчих освітніх заходів на підприємствах, установах, організаціях, що входять у сфери управління цих органів влади	III квартал 2026 р.	Міністерство освіти і науки України за участю громадських організацій
1.7	Розробка проектів змін до стандартів вищої освіти для інтеграції миротворчих освітніх компонентів та формування миротворчих компетентностей	2025–2026 рр.	Міністерство освіти і науки України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти України
1.8	Організація громадських обговорень проектів змін до стандартів вищої освіти для інтеграції миротворчих компонентів	2026 р.	Міністерство освіти і науки України, громадські ради при Міністерстві освіти і науки України
1.9	Затвердження змін до стандартів вищої освіти для інтеграції миротворчих компонентів	2026 р.	Міністерство освіти і науки України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти
1.10	Підготовка рекомендацій для ЗВО щодо формування компетентностей миротворчості у здобувачів вищої освіти	2026–2027 р.	Міністерство освіти і науки України, експертні групи з освітніх стандартів
1.11	Розроблення державних і громадських заходів,	2026–2027 р.	Директорат фахової передвищої й вищої

Співфінансується
Європейським Союзом

№ з/п	Назва заходу	Строк виконання	Відповідальні за виконання
	спрямованих на інтеграційні процеси, євроцентричність, пробудження громадянської та громадської ініціативи, сприяння волонтерській діяльності в громадах		освіти, Direktorat європейської та євроатлантичної інтеграції МОН України
1.12	Розроблення рекомендацій щодо здійснення науково-дослідницької та освітньо-просвітницькі заходи з проблем патріотичного виховання молоді через включення до програм та планів ЗВО заходів з педагогіки партнерства та музейної педагогіки	2026–2027 р.	Директорат фахової передвищої й вищої освіти МОН України, Державна наукова установа “ Інститут модернізації змісту освіти”
2. Партнерство ЗВО з органами державної влади, місцевого самоврядування та місцевими громадами у сфері реалізації концепції миротворчої освіти у вищій школі			
2.1	Проведення комплексного аналізу соціальних викликів у громадах із залученням здобувачів вищої освіти та НПП ЗВО	2025 р.	Органи місцевого самоврядування, регіональні інститути соціальних досліджень, ЗВО
2.2	Формування міжсекторних робочих груп за участю ЗВО, громадських організацій та органів влади для розробки спільних миротворчих ініціатив	2025 р.	Органи місцевого самоврядування, громадські організації, ЗВО
2.3	Розробка та впровадження регіональних програм підтримки миротворчої освіти у співпраці з ЗВО	2026 р.	Обласні державні адміністрації, ЗВО
2.4	Проведення навчальних семінарів і тренінгів для державних службовців і місцевих лідерів із питань миротворчості та медіації	2026–2027 рр.	Центри підвищення кваліфікації державних службовців, ЗВО
2.5	Забезпечення фінансування освітніх і соціальних ініціатив у сфері миротворчості через гранти, бюджети місцевих рад та краудфандинг	Щорічно	Місцеві ради, органи влади, міжнародні організації

№ з/п	Назва заходу	Строк виконання	Відповідальні за виконання
2.6	Організація форумів для презентації досягнень миротворчої освіти та обговорення актуальних викликів	Щорічно	ЗВО, місцеві ради, громадські організації
2.7	Залучення здобувачів вищої освіти до соціальних проєктів і польових місій для аналізу та вирішення конфліктних ситуацій у громадах	Постійно	ЗВО, органи місцевого самоврядування, громадські організації
2.8	Підтримка локальних ініціатив із популяризації цінностей миру через інформаційні кампанії та культурні заходи	Постійно	Місцеві ради, медіа, ЗВО
2.9	Упровадження програм наставництва, де здобувачі вищої освіти співпрацюють із місцевими лідерами для практичного застосування миротворчих навичок	2025–2027 рр.	ЗВО, громадські організації, місцеві ради
2.10	Активне залучення студентів ЗВО до проведення дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)	2025–2027 рр.	ЗВО, громадські організації, місцеві ради
2.11	Проведення круглих столів і відкритих обговорень за участю представників громад, органів місцевого самоврядування, експертів, НПП та здобувачів вищої освіти для формування спільних рішень	Щорічно	ЗВО, органи місцевого самоврядування, громадські організації
3. Інформаційне забезпечення миротворчої освіти			
3.1	Розробка віртуальних симуляцій та інтерактивних тренажерів із миротворчої освіти	2025–2027 рр.	ЗВО, ІТ-компанії, експертні групи
3.2	Створення онлайн-курсів і мобільних додатків для розвитку миротворчих компетенцій	2025–2026 рр.	ЗВО, освітні платформи
3.3	Організація вебінарів із запрошеними експертами	Постійно	ЗВО, міжнародні організації

КОНЦЕПЦІЯ МИРОТВОРЧОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-UA-IBA
(Грантова Угода № 101094420 – РеаЕСН)

№ з/п	Назва заходу	Строк виконання	Відповідальні за виконання
3.4	Формування онлайн-спільнот для обміну досвідом між студентами, НПП, громадськими активістами та експертами	2025–2026 рр.	ЗВО, молодіжні організації, громадські об'єднання
3.5	Проведення медіакампаній для популяризації миротворчої освіти	2025–2027 рр.	ЗВО, органи місцевого самоврядування, медіа
3.6	Розробка та впровадження інтерактивних тестів для оцінювання рівня миротворчих навичок	2025–2027 рр.	ЗВО, освітні аналітичні центри
3.7	Створення цифрових бібліотек із миротворчої тематики	2025–2027 рр.	ЗВО, публічні бібліотеки, освітні платформи
3.8	Проведення серії онлайн-дискусій щодо етичних аспектів миротворчої освіти	2026 р.	ЗВО, громадські організації
3.9	Організація щорічного марафону миротворчої освіти у форматі онлайн-трансляцій	Постійно	ЗВО, громадські організації, медіа
3.10	Розробка інфографік і відеоматеріалів для поширення інформації про миротворчу освіту	2025–2027 рр.	ЗВО, медіа, творчі студії
3.11	Платформа для співпраці між НПП та здобувачами вищої освіти з різних ЗВО для розробки спільних проєктів із миротворчості	2026–2027 рр.	ЗВО, міжнародні освітні фонди
3.12	Проведення регіональних хакатонів для розробки інновацій у сфері миротворчої освіти	2026–2027 рр.	ЗВО, ІТ-компанії, місцеві громади
3.13	Запуск всеукраїнської платформи для обміну практиками миротворчої освіти	2027 р.	ЗВО, міжнародні організації

